

Deel 3 Bijlagen

Overzicht bijlagen

Instrumenten screening en diagnostiek	bijlage 1-5
Instrumenten medicatie	bijlage 6-10
Modules Psycho-educatie en coaching	bijlage 7
Checklists	bijlage 8-15
Projectbeschrijving en verantwoording bij het protocol ADHD bij verslaving	bijlage 16

**Bijlage 1 Screeningsinstrument Zelfrapportage vragenlijst over
aandachtsproblemen en hyperactiviteit**

Screeningsinstrument

Zelfrapportage vragenlijst over aandachtsproblemen en hyperactiviteit¹

Naam patiënt:

Nummer patiëntadministratie:

Geslacht: man vrouw

Geboortedatum:

--	--	--	--	--	--	--	--

Invulinstructie

Omcirkel op de voorkant van het formulier het getal dat het beste uw gedrag van de afgelopen zes maanden beschrijft. Geef op de achterzijde van het formulier aan welk getal het beste uw gedrag in uw kindertijd (0-12 jaar) beschrijft. Geef steeds één score aan (0,1,2, of 3).

0= nooit of zelden

1=soms

2=vaak

3=erg vaak

Bij een vergissing zet u een kruis door het foute antwoord en omcirkelt u het goede antwoord.

¹ Het screeningsinstrument *Zelfrapportage vragenlijst over aandachtsproblemen en hyperactiviteit* is gebaseerd op de DSM-IV-criteria voor ADHD (APA, 1994) en werd ontwikkeld door J.J.S. Kooij en J.K. Buitelaar.

**Screeningsinstrument Zelfrapportage vragenlijst aandachtsproblemen en hyperactiviteit
Volwassenen**

Vraag	laatste 6 maanden	A	B
1 Ik let onvoldoende op details bij mijn werk.	0 1 2 3	☐	
2 Wanneer ik zit, friemel ik met mijn handen of voeten.	0 1 2 3		☐
3 Ik maak slordige fouten in mijn werk.	0 1 2 3	☐	
4 Ik zit te wiebelen en te draaien in mijn stoel.	0 1 2 3		☐
5 Wanneer ik met iets bezig ben, kan ik er met mijn aandacht slecht bij blijven.	0 1 2 3	☐	
6 Ik sta snel op van mijn stoel in situaties waarin verwacht wordt dat ik netjes blijf zitten.	0 1 2 3		☐
7 Ik luister slecht wanneer anderen iets tegen mij zeggen.	0 1 2 3	☐	
8 Ik voel me rusteloos.	0 1 2 3		☐
9 Ik verveel me snel.	0 1 2 3		☐
10 Ik heb moeite aanwijzingen op te volgen.	0 1 2 3	☐	
11 Karweitjes of werk waar ik aan begin, maak ik niet af.	0 1 2 3	☐	
12 Ik kan me moeilijk ontspannen in mijn vrije tijd.	0 1 2 3		☐
13 In mijn vakantie of vrije tijd zoek ik een omgeving met drukte en lawaai.	0 1 2 3		☐
14 Ik kan mijn bezigheden of taken moeilijk organiseren.	0 1 2 3	☐	
15 Ik ben voortdurend 'in de weer', alsof ik 'door een motor wordt aangedreven'.	0 1 2 3		☐
16 Ik probeer onder bezigheden uit te komen waarop ik me langere tijd moet concentreren.	0 1 2 3	☐	
17 Ik praat aan één stuk door.	0 1 2 3		☐
18 Ik raak dingen kwijt die ik nodig heb voor taken of bezigheden.	0 1 2 3	☐	
19 Ik geef antwoord voordat vragen zijn afgemaakt.	0 1 2 3		☐
20 Ik ben snel afgeleid.	0 1 2 3	☐	
21 Ik vind het moeilijk op mijn beurt te wachten.	0 1 2 3		☐
22 Ik ben vergeetachtig bij alledaagse bezigheden.	0 1 2 3	☐	
23 Ik onderbreek anderen of val ze in de rede.	0 1 2 3		☐
	<i>Totaal</i>		

Screeningsinstrument Zelfrapportage vragenlijst aandachtsproblemen en hyperactiviteit

Tot 12 jaar

Vraag		C	D
1 Ik lette onvoldoende op details bij mijn schoolwerk.	0 1 2 3	O	
2 Wanneer ik zat, friemelde ik met mijn handen of voeten.	0 1 2 3		O
3 Ik maakte slordige fouten in mijn schoolwerk.	0 1 2 3	O	
4 Ik zat te wiebelen en te draaien in mijn stoel.	0 1 2 3		O
5 Ik kon de aandacht slecht bij bezigheden houden.	0 1 2 3	O	
6 Ik stond snel op van mijn stoel in situaties waarin verwacht werd dat ik netjes bleef zitten.	0 1 2 3		O
7 Ik luisterde slecht wanneer anderen iets tegen mij zeiden.	0 1 2 3	O	
8 Ik voelde me rusteloos.	0 1 2 3		O
9 Ik verveelde me snel.	0 1 2 3		O
10 Ik had moeite aanwijzingen op te volgen.	0 1 2 3	O	
11 Ik begon aan karweitjes of werk, maar maakte ze niet af.	0 1 2 3	O	
12 Ik kon me moeilijk ontspannen.	0 1 2 3		O
13 Ik had moeite rustig te spelen.	0 1 2 3		O
14 Ik kon bezigheden of taken moeilijk organiseren.	0 1 2 3	O	
15 Ik was voortdurend 'in de weer', alsof ik 'door een motor werd aangedreven'.	0 1 2 3		O
16 Ik probeerde onder bezigheden uit te komen waarop ik me langere tijd moet concentreren.	0 1 2 3	O	
17 Ik praatte aan één stuk door.	0 1 2 3		O
18 Ik raakte dingen kwijt die nodig zijn voor taken of bezigheden.	0 1 2 3	O	
19 Ik gaf antwoord voordat vragen waren afgemaakt.	0 1 2 3		O
20 Ik was snel afgeleid.	0 1 2 3	O	
21 Ik vond het moeilijk op mijn beurt te wachten.	0 1 2 3		O
22 Ik was vergeetachtig bij alledaagse bezigheden.	0 1 2 3	O	
23 Ik onderbrak anderen of viel ze in de rede.	0 1 2 3		O
	<i>Totaal</i>		

Bijlage 2 **Scoringsregels bij de Zelfrapportage vragenlijst over
aandachtsproblemen en hyperactiviteit**

Scoringsregels bij de Zelfrapportage vragenlijst over aandachtsproblemen en hyperactiviteit

De patiënt vult de vragen in, door bij elke vraag 0, 1, 2 of 3 te omcirkelen, zowel voor de periode van de laatste zes maanden als voor de kindertijd (0-12 jaar).

Scoringsinstructie voor de screener:

Degene die de score berekent vult de vier kolommen (A=aandachtstekort laatste zes maanden, B=hyperactiviteit/impulsiviteit laatste zes maanden, C=aandachtstekort 0-12 jaar, D=hyperactiviteit/impulsiviteit 0-12 jaar) in.

- Een vraag wordt positief gescoord als de score = 2 of 3 ('vaak' of 'erg vaak').
- Er zijn in dit instrument 23 vragen opgenomen, terwijl de DSM-IV slechts 18 items telt (9 voor Aandachtstekort en 9 voor Hyperactief / Impulsief gedrag). Dit betekent dat sommige vragen samen genomen moeten worden om tot een score op de items te komen. Dit betreft de vragen: (1+3) (2+4) (8+9) (10+11) en (12+13). Op het formulier zijn deze vragen door arcering gemarkeerd. **Wanneer er één of twee maal op een vragenkoppel wordt gescoord levert dit in beide gevallen 1 kenmerk volgens DSM-IV op.**

)	#	#)
#)	#)
1 kenmerk	1 kenmerk	1 kenmerk	geen kenmerk

- Rekenvoorbeeld: Patiënt X scoort op de vragen 1, 3, 5, 7, 10, 11, 18 en 22 een twee of drie. Dat levert een score op van zes kenmerken. Immers: (1+3) levert één kenmerk op en (10+11) levert één kenmerk op.
- Bij de screening is er mogelijk sprake van ADHD als:
 - **kolom A en/of B een score van 4 items of hoger hebben; EN**
 - **kolom C en/of D een score van 4 items of hoger hebben.**

- Voorbeelden:

Kolom A	Kolom B	Kolom C	Kolom D	
4	0	4	0	: doorverwijzen voor ADHD-diagnostiek
0	4	0	4	: doorverwijzen voor ADHD-diagnostiek
4	0	0	4	: doorverwijzen voor ADHD-diagnostiek
0	4	4	0	: doorverwijzen voor ADHD-diagnostiek

Achtergrond bij de scoringsinstructie

ADHD komt in drie varianten voor: aandachtstekort, hyperactiviteit/impulsiviteit en een combinatie van die twee. Daarnaast is voor het stellen van de diagnose van belang dat de symptomen ook al tijdens de kinderleeftijd speelden. Het instrument toont aan of er *mogelijk* sprake is van ADHD door na te gaan of men voldoet aan de criteria die de DSM-IV aan bovengenoemde varianten van ADHD stelt.

- De vragen over Aandachtstekort en Hyperactief / Impulsief gedrag zijn om en om gerangschikt.
- Aandachtstekort items zijn: (1+3), 5, 7, (10+11), 14, 16, 18, 20, 22.
- Hyperactief/ Impulsieve items zijn: (2+4), 6, (8+9), (12+13), 15, 17, 19, 21, 23.

Omdat het hier om een **eerste screening** op levenslange ADHD-symptomen gaat wordt aangeraden vooral te letten op een levenslang beloop van de symptomen en niet uitsluitend af te gaan op de afkappunten voor de diagnose (volgens DSM-IV 6 voor de kindertijd en 5 voor de volwassenheid van hetzij aandachtstekort, dan wel hyperactiviteit/impulsiviteit, dan wel beide). Een continu beloop van een iets lager aantal symptomen kan een even sterke aanwijzing voor ADHD zijn. Voorbeeld: als er 4 symptomen in de kindertijd zijn en deze zijn op volwassen leeftijd nog steeds aanwezig, moet een dergelijke patiënt ook voor diagnostiek worden verwezen. Dit om onderdiagnostiek te voorkomen.

Een mogelijke case bij screening wordt dus geïdentificeerd als:

- vier of meer van de negen items van Aandachtstekort *en/of* Hyperactiviteit / Impulsiviteit over de laatste zes maanden positief zijn;
- **EN** vier of meer items van Aandachtstekort *en/of* Hyperactiviteit/ Impulsiviteit in de kindertijd (0-12 jaar) aanwezig waren.

Let op

Het kan voorkomen dat iemand in de kindertijd scoort op bijvoorbeeld aandachtstekort en als volwassene scoort op hyperactiviteit/impulsiviteit, of andersom. Ook in dat geval dient u de patiënt door te sturen voor vervolgdagnostiek

Bij een positieve uitslag is er **mogelijk** sprake van ADHD. De patiënt moet worden doorgestuurd voor diagnostiek. Dit gebeurt volgens in de eigen instelling geldende afspraken.

Bijlage 3 Diagnostiekinstrument 1
Semi-gestructureerd interview

Diagnostiekinstrument 1 Semi-gestructureerd interview¹

Naam: Leeftijd: Geboortedatum:

Datum: Geslacht: Beroep:

Hoogste behaalde schoolopleiding:

Interviewer:

1 Heeft u *werk*?

- Zo ja, wat doet u voor werk?
- Hoe lang al?
- Bevalt het werk u?
- Bestaat het werk vooral uit administratie/organiseren/computer/contacten met anderen/vergaderen/autoriteiten etc.?
- Welk deel van het werk gaat u het beste af; waarmee heeft u de meeste moeite?
- Werkt u op uw opleidingsniveau?
- Hoeveel verschillende banen heeft u gehad vanaf het begin?
- Bent u snel op een werkplek uitgekeken?
- Bent u een 'heethoofd'?
- Bent u wel eens met ruzie weggegaan of ontslagen?
- Hoe ging dat?
- Indien dit vaker is voorgekomen: is er een patroon te herkennen in de redenen van vertrek of ontslag?
- Als er kritiek was op uw functioneren, hoe luidde die dan?

Indien *ziektewet/WAO*

- Sinds wanneer en waardoor bent u in de ziektewet/WAO?
- Heeft u hulp gezocht voor uw ziekte, en bij wie?
- Verwacht u op korte termijn weer aan het werk te kunnen gaan?
- Verder de vragen onder 'werk' stellen die van toepassing zijn.

Indien *werkloos*

- Sinds wanneer bent u zonder werk?
- Kunt u vertellen hoe dit gekomen is?
- Bevalt de huidige situatie u?
- Zou u weer aan het werk willen?
- In wat voor functie?
- Verder de vragen onder 'werk' stellen die van toepassing zijn.

¹ Bron: J.J.S.Kooij. ADHD bij volwassenen. Inleiding in diagnostiek en behandeling. 2^e druk, Swets&Zeitlinger Publishers, 2003.

- 2 Heeft u een *relatie*?
- Indien geen relatie: heeft u in het verleden een relatie gehad?
 - Hoe lang duurde(n) die relatie(s), en wat was de reden dat het uit ging?
 - Indien een relatie, hoelang heeft u deze relatie al?
 - Bent u getrouwd/ samenwonend/lat-relatie?
 - Hoe is de relatie?
 - Zijn er problemen?
 - Zo ja, hoe komt dit volgens u?
 - Wat vindt uw partner ervan?
 - Heeft u *kinderen*?
 - Zo ja, hoe oud zijn ze en hoe gaat het met ze?
 - Zijn er opvoedingsproblemen?
 - Zo ja, kunt u dit toelichten?
 - Indien geen kinderen: is dit een probleem voor u?
- 3 Wat is uw *grootste probleem* of belangrijkste klacht?
- Kunt u een paar voorbeelden geven?
 - Wanneer begonnen deze problemen?
 - Heeft u eerder hulp gezocht voor deze problemen?
 - Wanneer voor het eerst en waar? (Alle hulp en jaartallen noteren)
 - Zijn er nog andere problemen die belangrijk zijn om te noemen nu of in het verleden?
- 4 Heeft u last van *concentratieproblemen*?
- Bijvoorbeeld: bent u snel afgeleid, vergeetachtig of chaotisch?
 - Gaat u van de ene activiteit over op de andere zonder iets af te maken?
 - Bent u goed in uitstellen?
 - Zo ja, kunt u voorbeelden geven?
 - Is uw concentratie goed als u onder druk staat of als het onderwerp u erg interesseert?
 - Heeft u moeite met dingen opruimen, met keuzes maken?
 - Hoe ziet uw huis eruit; is het rommelig/vuil?
 - Kunt u goed organiseren?
 - Zo niet, kunt u voorbeelden geven?
 - Wie doet bij u thuis de administratie?
 - Waarom?
 - Hoelang heeft u deze problemen al?
 - Kunt u bepaalde dingen niet doen door deze concentratie- en/of organisatieproblemen?

- 5 Bent u *onrustig*, beweeglijk?
- Kunt u rustig blijven stilzitten of kost dit u moeite?
 - Moet u steeds even opstaan om iets te pakken, om steeds even te kunnen lopen?
 - Indien wel de drang om te lopen, maar er is beheersing: voelt u zich innerlijk gejaagd?
 - Kunt u zich ontspannen?
 - Bent u een drukke prater?
 - Hoelang is dit al zo?
 - Zeggen anderen wel eens dat ze zenuwachtig van u worden?
- 6 Bent u *impulsief*, dat wil zeggen dat u eerst doet en dan pas nadenkt?
- Zo ja, kunt u een voorbeeld geven?
 - Kunt u uw uitgaven beheersen?
 - Zo niet, heeft u schulden?
 - Hoeveel?
 - Heeft u wel eens gegokt?
 - Kwam u daardoor in de problemen?
 - Flapt u er wel eens impulsief dingen uit?
 - Krijgt u daardoor wel eens conflicten met anderen?
 - Heeft u last van impulsieve vreetbuien?
 - Begint u impulsief aan een nieuwe baan of relatie?
 - Zo ja, hoeveel banen en/of relaties heeft u in totaal gehad?
 - Stapt u ook impulsief op?
 - Hoe vaak is dat gebeurd?
 - Bent u wel eens ontslagen?
 - Hoe kwam dat?
 - Hoelang bent u al impulsief?
- 7 Heeft u behoefte aan *spanning of sensatie*?
- Heeft u steeds nieuwe prikkels nodig?
 - Zo ja, kunt u voorbeelden geven?
 - Hoelang is dit al zo? (Eventueel voorbeelden noemen: te hard rijden, ruzie zoeken, extreem sporten, te veel risico's nemen, gevaarlijke dingen doen, steeds nieuwe uitdaging nodig hebben etc.)
 - Bent u wel eens bekeurd wegens te hard rijden of rijden onder invloed?
 - Zo ja, hoe vaak?

- 8 Heeft u wel eens last van *snel wisselende stemmingen*, bijvoorbeeld per minuut of uur?
- Zo ja, hoe vaak wisselt de stemming per dag?
 - Hoelang heeft u hier al last van?
- 9 Bent u wel eens *snel geïrriteerd*?
- Zo ja, wat doet u dan? (Bijvoorbeeld schelden, schreeuwen, gooien.)
 - Hoe vaak komt dit voor per dag/week/maand?
 - Heeft u moeite uw woede te beheersen?
 - Komt het wel eens tot fysieke agressie?
 - Gaat er dan huisraad kapot, of slaat u wel eens iemand? (Wie?)
 - Kunt u voorbeelden geven?
 - Wanneer is dit voor het laatst voorgekomen?
 - Bent u overgevoelig voor geluid?
 - Zo ja, raakt u geïrriteerd bij harde geluiden?
 - Hoe lang heeft u dit al?
- 10 Gebruikt u wel eens *alcohol*?
- Zo ja, hoeveel glazen gemiddeld per dag/ week/maand.
 - Wat is het effect van alcohol op uw klachten? (Bijvoorbeeld: wordt u er rustig van?)
 - Zo nee, heeft u in het verleden gedronken? (Hoeveel, hoelang, hoe gestopt?)
 - Gebruikt u wel eens *hasj of weed*?
 - Zo ja, voor hoeveel euro per week/maand?
 - Sinds wanneer?
 - Wat is het effect van hasj/weed op u of waarvoor gebruikt u hasj/weed?
 - Gebruikt u wel eens *andere drugs* (bijvoorbeeld XTC, cocaïne, heroïne, LSD, paddestoelen, amfetamine)?
 - Zo ja, welke, hoeveel, sinds wanneer?
 - Wat is het effect van deze stof(fen) op uw klachten?
 - *Rookt* u?
 - Zo ja, hoeveel sigaretten per dag en sinds wanneer?
 - Wat is het effect van nicotine op uw klachten (bijvoorbeeld op de concentratie)?
- 11 Bent u wel eens in contact geweest met *politie of justitie*?
- Zo ja, wat was er gebeurd en wanneer was dat?
 - Zo nee, heeft u wel eens dingen gedaan waardoor u in contact met de politie had kunnen komen?
 - Welke dingen waren dat, en wanneer? (Verzeker patiënt zo nodig van geheimhouding.)

12 Bent u *lichamelijk gezond*?

- Zo nee, welke klachten heeft u?
- Heeft u hier hulp voor gezocht?
- Zo ja, bij wie en sinds wanneer?
- Heeft u in het verleden ziekten of aandoeningen gehad? (Check epilepsie, schildklierproblemen, glaucoom, tics, bloeddruk- of cardiale problemen, en of deze familiair voorkomen).
- Gebruikt u medicijnen?
- Zo ja, welke?

13 Heeft u *problemen met slapen*?

- Zo ja, zijn dit problemen met inslapen, doorslapen, te vroeg wakker worden of juist moeite hebben met opstaan?
- Bent u slaperig overdag?
- Hoelang heeft u deze problemen al?

14 Heeft u *problemen met de eetlust*?

- Zo ja, welke? Is uw gewicht min of meer stabiel?
- Zo nee, wat is uw minimum en maximum gewicht?
- Zijn er vreetbuien, perioden van braken of laxeren (geweest)?
- Is/was dit ten tijde van een depressie of gebeurt dit op impulsieve wijze?

15 Heeft u *problemen met seksualiteit*?

- Dit kan zijn te veel of te weinig zin in seks, geobsedeerd zijn met seks, niet kunnen klaarkomen, pijn bij het vrijen etc.
- Heeft u ooit onaangename seksuele ervaringen gehad?
- Zo ja, hoe oud was u toen dit voor het eerst gebeurde?
- Bent u seksueel misbruikt of mishandeld?
- Door wie?
- Indien door familie: was deze persoon impulsief en/of agressief?
- Zo ja, overige ADHD-symptomen dader uitvragen.

16 Bent u wel eens *langer dan twee weken achtereen somber of depressief* geweest?

- Zo ja, wanneer was dit voor het eerst?
- Hoelang duurde het?
- Heeft u hulp gezocht?
- Zo ja, welke?
- Had dit effect?
- Hoe is uw stemming op dit moment?
- Indien somber, hoelang is dit al zo?

- Zo ja, overige kenmerken van depressie uitvragen.
- Is de somberheid erger in najaar of winter?
- Zo ja, seizoengebonden kenmerken uitvragen.
- Bent u ooit manisch, hypomaan of tenminste een week overmatig opgewekt geweest?
- Dichtte u uzelf toen bijzondere eigenschappen toe, was u sneller verliefd, had u minder slaap nodig dan normaal en raakte u hierdoor in de problemen/ werd u opgenomen?
- Indien ja, verder uitvragen en life-chart van verschillende depressieve en (hypo)manische fasen maken.

17 Heeft u wel eens last van *angst, paniek of hyperventilatie*?

- Zo ja, kunt u vertellen wanneer dat gebeurt?
- Hoe vaak per dag/week/maand?
- Wanneer begon het voor het eerst?
- Wat doet u als u angstig bent?
- Kunt u er bepaalde dingen niet door doen?
- Bent u bang in bepaalde situaties (bijvoorbeeld in het openbaar vervoer, in de lift, voor ontmoetingen met mensen, om alleen te zijn)?
- Heeft u er hulp voor gezocht?
- Zo ja, welke, sinds wanneer en wat is het effect?

18 Bent u *dwangmatig*?

- Zo ja, kunt u een voorbeeld geven?
- Heeft u last van dwanggedachten, dat wil zeggen dat u steeds dingen denkt die u niet wilt?
- Heeft u last van dwanghandelingen, of rituelen zoals een bepaald aantal keren moeten tellen, controleren (> 3 x) of aanraken van voorwerpen?
- Zo ja, hoe vaak per dag/week?
- Heeft u last van smetvrees of schoonmaakdwang?
- Zo ja, hoe vaak doet u dit en sinds wanneer?
- Wordt u angstig als u wordt gestoord in uw ritueel?
- Moet u het dan overdoen?
- Als u niet op deze manier dwangverschijnselen heeft, bent u dan wel overmatig precies of perfectionistisch?
- Zo ja, bent u zo precies omdat u anders bang bent in volledige chaos te verzanden doordat u het overzicht verliest?
- Heeft u wel eens last gehad van tics (onwillekeurige bewegingen met bijvoorbeeld een ooglid, mondhoek, armen of benen, die je niet kunt

stoppen; of onwillekeurig vreemde geluiden maken zoals grommen of snuiven)?

- Zo ja, welke, sinds wanneer, en welke hulp is hiervoor gezocht?

19 Heeft u last van *andere verschijnselen* die nog niet genoemd zijn?

- Bijvoorbeeld psychose, dissociatieve stoornis, bipolaire stoornis e.d.
- Zo ja, verder uitvragen.

Kindertijd

20 Nu wil ik u wat vragen over uw *kindertijd*.

- Hoe verliep de geboorte?
- Was er sprake van zuurstofgebrek of anderszins van problemen?
- Hoe was u als baby?
- Hilde u veel?
- Had u problemen met slapen?
- Wat was u voor kind?
- Was u anders dan evt. broers/zusjes?
- Zo ja, in welk opzicht?
- Was u druk of overbeweeglijk als kind?
- Zo ja, was u drukker dan andere kinderen van dezelfde leeftijd?
- Was u altijd buiten aan het spelen, deed u het liefst wilde spelletjes of las u ook wel eens?
- Kreeg u te horen: 'zit stil', of: 'ik bind je aan je stoel vast als je niet blijft zitten'?
- Was u impulsief, snel afgeleid, vergeetachtig, chaotisch?
- Had u woedebuien?
- Was u anders dan de meeste kinderen?
- Had u vaker ongelukjes, was u onhandig?
- Zochten uw ouders hulp voor u als kind vanwege dit soort problemen?
- Zo ja, hoe oud was u toen, bij wie werd hulp gezocht en wat was de conclusie/diagnose?
- Is er ooit gesproken over MBD of Minimal Brain Damage of ADHD?
- Kreeg u therapie/medicijnen? Zo ja, welke en had dit effect?

21 Had u een hekel aan *school of huiswerk*?

- Had u leerproblemen op de lagere school?
- Zo ja, waarmee had u precies problemen?
- Bent u blijven zitten op de lagere of middelbare school?
- Zo ja, in welke klas/groep en hoe vaak?
- Heeft u speciaal of LOM-onderwijs gevolgd?

- Zo ja, ging het daar beter?
- Wat is het hoogste opleidingsniveau dat u gehaald heeft?
- Indien de opleiding is afgebroken, waardoor kwam dit?
- Kreeg u wel eens commentaar op uw gedrag van de onderwijzers/leraren?
- Zo ja, wat was dit?
- Was u betrokken bij vechtpartijen?
- Heeft u uw oude schoolrapporten nog?
- Zo ja, kunt u ze meenemen?
- Zo nee, weet u of er iets op stond over uw gedrag of concentratie in de klas?
- Zo ja, wat was dat?

Familie

22 Zijn er familieleden met de diagnose ADHD of MBD?

- Zo ja, wie?
- Zijn of waren uw ouders, of andere mensen in de familie (kinderen, broers, zussen, grootouders, ooms, tantes) druk, chaotisch, snel afgeleid, impulsief, driftig of agressief, met leerproblemen als kind; was er alcoholmisbruik?
- Zo ja, komt dit soort gedrag meer aan de kant van vader of van moeder voor? (Zo ja, alle personen opnoemen en symptomen beschrijven).
- Komen er in de familie depressieve of angstige mensen voor? Of mensen met andere psychiatrische problemen? (Zo ja, alle personen en problemen beschrijven).

Conclusie (beschrijvende diagnose):

DSM-IV classificatie:

As I (Klinische stoornissen)

As II (Persoonlijkheidsstoornissen)

As III (Somatische aandoeningen)

As IV (Psychosociale en omgevingsproblemen)

As V (Algehele beoordeling van het functioneren, GAF score)

Bijlage 4 Diagnostiekinstrument 2
Vragenlijst op basis van DSM-IV criteria

Diagnostiekinstrument 2 Vragenlijst op basis van DSM-IV criteria

In te vullen door de behandelaar ¹

Naam patiënt:

Nummer patiëntadministratie:

Geslacht: man vrouw

Geboortedatum:

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Invulinstructie

Vul deze vragenlijst in na afloop van het interview (diagnostiekinstrument 1) op basis van de antwoorden van de patiënt *en uw interpretatie*.

U vult dus eerst de kolommen [>18 jaar] en [0-12 jaar] in, door het getal te omcirkelen wat naar uw indruk het best het gedrag van uw patiënt beschrijft.

0= nooit of zelden

1= soms

2= vaak

3= erg vaak

Vervolgens scoort u op basis daarvan de kolommen A, B (behorend bij >18 jaar) en C, D (behorend bij 0-12 jaar) in. Een score van 2 of 3 op een vraag, betekent een score in de bijbehorende kolom. Zie verder de scoringsregels op p. 41.

¹ De door de behandelaar in te vullen vragenlijst (diagnostiekinstrument 2 is gebaseerd op de DSM-IV-criteria door ADHD (APA, 1994) en werd ontwikkeld door J.J.S. Kooij.

Instructie: Vul eerst de kolommen '>18 jaar' en '0-12 jaar' in; scoor vervolgens de kolommen A, B, C, en D.

Vraag	> 18 jaar	A	B	0-12 jaar	C	D
1 Let onvoldoende op details bij zijn werk.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
2 Wanneer patiënt zit, friemelt hij met zijn handen of voeten.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
3 Maakt slordige fouten in zijn werk.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
4 Zit te wiebelen en te draaien in zijn stoel.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
5 Wanneer hij met iets bezig is, kan hij er met zijn aandacht slecht bij blijven.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
6 Staat snel op van zijn stoel in situaties waarin verwacht wordt dat hij netjes blijft zitten.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
7 Luister slecht wanneer anderen iets tegen hem zeggen.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
8 Voelt zich rusteloos.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
9 Verveelt zich snel.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
10 Heeft moeite aanwijzingen op te volgen.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
11 Karweitjes of werk waar hij aan begint, maakt hij niet af.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
12 Kan zich moeilijk ontspannen in zijn vrije tijd.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
13 Zoekt in zijn vakantie of vrije tijd een omgeving met drukte en lawaai.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
14 Kan zijn bezigheden of taken moeilijk organiseren.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
15 Is voortdurend 'in de weer', alsof hij 'door een motor wordt aangedreven'.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
16 Probeert onder bezigheden uit te komen waarop hij zich langere tijd moet concentreren.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
17 Praat aan één stuk door.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
18 Raakt dingen kwijt die hij nodig heeft voor taken of bezigheden.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
19 Geeft antwoord voordat vragen zijn afgemaakt.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
20 Is snel afgeleid.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
21 Vindt het moeilijk op zijn beurt te wachten.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
22 Is vergeetachtig bij alledaagse bezigheden.	0 1 2 3	☐		0 1 2 3	☐	
23 Onderbreek anderen of valt ze in de rede.	0 1 2 3		☐	0 1 2 3		☐
	<i>Totaal</i>			<i>Totaal</i>		

Scoringsregels Vragenlijst op basis van DSM-IV criteria

In te vullen door de behandelaar

- De vragen over aandachtstekort en hyperactief/impulsief gedrag zijn om en om gerangschikt.
- Een vraag wordt positief gescoord als de score = 2 of 3 ('vaak' of 'erg vaak').
- Er zijn 23 vragen over de huidige volwassen periode, en slechts achttien items (negen voor aandachtstekort en negen voor hyperactief/impulsief gedrag) in de DSM-IV. Dit betekent dat sommige vragen samengenomen moeten worden om tot een score op de items te komen. Dit betreft de vragen: 1+3, 2+4, 8+9, 20+11 en 12+13. *Deze samengestelde vragen leveren per koppel maximaal één kenmerk volgens de DSM-IV op.* Op het formulier zijn deze samengestelde vragen herkenbaar: in de kolommen A, B, C en D zijn ze gearceerd. Per gearceerd blokje kan er maximaal één kenmerk worden gescoord.

Rekenvoorbeeld: Patiënt X scoort op de vragen 1, 3, 5, 7, 10, 11, 18 en 22 een twee of drie. Dat levert een score op van zes kenmerken. Immers: 1 en 3 tellen, (net als 10 en 11) voor één kenmerk. Een andere patiënt die scoort op de vragen 1, 5, 7, 10 en 11 heeft dus een score van vier kenmerken.

- Aandachtstekort-items zijn: 1+3, 5, 7, 10+11, 14, 16, 18, 20, 22.
- Hyperactief/impulsieve items zijn: 2+4, 6, 8+9, 12+13, 15, 17, 19, 21, 23.
- Het afkappunt voor de huidige volwassen periode is door ons gelegd bij vijf van de negen kenmerken van één van beide of van beide symptoomdomeinen. Dit is gebaseerd op onderzoek van Murphy en Barkley bij volwassenen (1996) en op de eerste resultaten van ons eigen epidemiologisch onderzoek (Kooij e.a., 2004).
- Voor de kinderleeftijd (0-12 jaar) ligt het afkappunt op zes van de negen, conform DSM-IV (APA, 1994).
- N.B.: Ook voor de kinderleeftijd geldt de opmerking over *de samengestelde vragen: één of beide vragen leveren een score op één kenmerk op* (samengestelde vragen: 1+3, 2+4, 8+9, 10+11, 12+13).

Een mogelijke case wordt dus geïdentificeerd als:

- Voor de volwassenheid (> 18 jaar) vijf of meer van de negen items van aandachtstekort *en/of* vijf of meer van de negen items van hyperactief/impulsief gedrag positief zijn;
- en zes of meer van de negen items van aandachtstekort *en/of* hyperactief/impulsief gedrag in de kinderleeftijd (0-12 jaar) positief waren.

Bijlage 5 Eindoordeel diagnostiek

Eindoordeel diagnostiek

Naam patiënt:

Nummer patiëntadministratie:

Geslacht:

man vrouw

Geboortedatum:

--	--	--	--	--	--	--	--

Hetero-anamnese afgenomen

ja nee

Indien ja, bij welke persoon/personen:

Score diagnostiekformulier 2: Er is sprake van ADHD

ja nee

Klinische diagnose: PATIËNT HEEFT ADHD

ja nee

Ev. overige (comorbide) diagnoses:

